

12. Ryabikina K.H. Kapital pidpryyemstva yak ob'yekt ekonomichnoho upravlinnya // *Biznes Inform.* - 2014. - № 10. - S. 23-29.
13. Samuel'son P. *Ekonomika [per. z anh]* - T.2. - M. : MHP «Alhon», 1992. - 332 s.
14. Selez'nov V.V. *Osnovy rynkovoy ekonomiky Ukrayiny: navch. posib.* Do. : A.S.K., 2002. - 656 s. : <http://www.lib.ua-ru.net/content/35.html>
15. Yushko S.V., Luhova A.A. Krytychnyy analiz ekonomichnoyi sutnosti Ponyattya «kapital pidpryyemstva» // *Visnyk ekonomiky, transportu y promislivosti.* - 2011. - №36. - С.234-238.
16. Shvydanenko H.O., Shevchuk N.V. *Upravlinnya KAPITALOM pidpryyemstva: navchal'nyy posibnyk ; Min-vo osvity y nauky Ukrayiny, Kyivivs'kyy nats. ekonomichnyy.*
17. Clark C. *Conditions of Economic Progress.* - London, Macraillak. 1957. - P. 450.
18. Fisher I. *The Nature of Capital and Income.* - L., 1977. - 278 p. : <http://cowles.econ.yale.edu/P/cd/d09b/d0992.pdf>

ДАНИ ПРО АВТОРА

Кучменко Віталій Олександрович, старший викладач кафедри економіки підприємства, Житомирський державний технологічний університет
вул. Черняхівського, 103, м. Житомир, 10005, Україна
e-mail: vitaliy.kuchmenko@i.ua

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Кучменко Віталій Олександрович, старший преподаватель кафедры экономики предприятия, Житомирский государственный технологический университет
ул. Черняховского, 103, г. Житомир, 10005, Украина
e-mail: vitaliy.kuchmenko@i.ua

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kuchmenko Vitaliy Alexandrovich, Senior Lecturer, Department of Enterprise Economics, Zhytomyr State Technological University
103, Chernyakhovsky Street, Zhitomir, 10005, Ukraine
e-mail: vitaliy.kuchmenko@i.ua

Рецензент: Валінкевич Наталія Василівна, завідувач кафедри економіки підприємства Житомирського державного технологічного університету, доктор економічних наук, доцент

УДК 330.111:347.771/779.3

ВЛАСНІСТЬ І ПРИВЛАСНЕННЯ ЯК ОСНОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

**Тарасевич В.М.,
Леонідов І.Л.**

Предмет дослідження. Система привласнення інтелектуального продукту національної економіки та її регулювання в Україні.

Мета дослідження. Метою даної роботи є виявлення та розкриття генези сутності, структури власності й привласнення інтелектуального продукту як умови інноваційного економічного зростання.

Методологія проведення роботи. Результати отримано завдячуючи використанню інтеграційного методу, як квінтесенції: діалектичного методу – при розкритті рушійної ролі суперечностей в еволюції привласнення інтелектуального продукту; моделювання – при логічному узагальненні й конкретизації взаємодії належності та набуття як фрагментів людської діяльності; праксеологічного підходу – при аналізі діяльній природи привласнення інтелектуального продукту; системного методу – при виявленні будови та структури привласнення інтелектуального продукту.

Результати роботи. На основі розробки гіпотези про праксеологічні витоки власності та привласнення, запропоновано певні новації до теорії власності.

Розкрито проблеми структуризації відносин власності й привласнення. Проаналізовано економічний та юридичний аспекти власності. Виявлено обмеження та невирішені проблеми цих підходів. Запропоновано варіант аналізу зародку, сутності, структури власності і привласнення. Обґрунтована їх класифікація за критерієм рівнів суспільно-індивідуальної природи актора. У відповідності з цим критерієм визначено зародок власності, еволюційний ряд привласнення, а також їх типи, види, форми. Запропоновано виділення базових складових привласнення олюднених сутнісних людських сил, які визначають його амбівалентну природу.

Галузь застосування результатів. Використання запропонованої структури власності й привласнення інтелектуального продукту сприяє виявленню загального напрямку формування умов

інноваційного економічного зростання – розвитку мережі привласнення інтелектуального продукту в країнах з ринковою економікою.

Висновки. Виявлено, що *первинною «клітинкою» власності є собст.* Його сутність може бути охарактеризована суперечливою єдністю власнення і чуження СЛС. У своєму розвитку власність постає як відносини між людьми з приводу привласнення СЛС. Вперше визначено базові складові привласнення олюднених сутнісних людських сил, які визначають його амбівалентну природу: а) належність традиційної сукупності цих сил як частина відносин між людьми з приводу привласнення опанованих олюднених сутнісних людських сил; б) набуття інновативної сукупності цих сил як частина відносин між людьми з приводу привласнення нових олюднених сутнісних людських сил. Удосконалено взаємодію належності та набуття олюднених СЛС опосередковано відношенням суб'єктів до цих сил як до своїх. Еволюційний ряд привласнення представлено через: сторони його зародку (належність, набуття); процес взаємодії належності та набуття в «суб'єкт-об'єктній» площині (захоплення, усвідомлення), і двоедності актора (відчуження, експлуатація); мережеве утворення екстеріоризації набуття в складі поліатрибутивних елементів належності. Розвиток діяльнісних основ та еволюційних зв'язків привласнення інтелектуального продукту визначає його сутність як категорії, що виражає виробничі відносини з приводу актуалізації олюднених СЛС.

Ключові слова: власність, привласнення, актор, належність, набуття, привласнення інтелектуального продукту.

СОБСТВЕННОСТЬ И ПРИСВОЕНИЕ КАК ОСНОВА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Тарасевич В.Н.,
Леонидов И.Л.

Предмет исследования. Система присвоения интеллектуального продукта национальной экономики и ее регулирование в Украине.

Цель исследования. Целью данной работы является выявление и раскрытие генезиса сущности, структуры, собственности и присвоения интеллектуального продукта как условия инновационного экономического роста.

Методология выполнения работы. Результаты получены благодаря применению интеграционного метода, как квинтэссенции: диалектического метода – при раскрытии движущей роли противоречий в эволюции присвоения интеллектуального продукта; моделирования – при логическом обобщении и конкретизации взаимодействия принадлежности и обретения как фрагмента человеческой деятельности; праксиологического подхода – при анализе деятельностной природы присвоения интеллектуального продукта; системного метода – при выявлении строения и структуры присвоения интеллектуального продукта.

Результаты работы. На основе разработки гипотезы о праксиологических истоках собственности и присвоения, предложены новации в теорию собственности.

Раскрыты проблемы структуризации отношений собственности и присвоения. Проанализированы экономический и юридический аспекты собственности. Выявлены ограничения и нерешенные проблемы этих подходов. Приведен вариант анализа зародыша, сущности, структуры собственности и присвоения. Обоснована их классификация по критерию уровней общественно-индивидуальной природы актора. В соответствии с этим критерием определены зародыш собственности, эволюционные уровни присвоения, а также их типы, виды, формы. Предложено выделение базовых составляющих присвоение человеческих сущностных человеческих сил, которые определяют его амбивалентную природу.

Отрасль применения результатов. Использование предложенной структуры собственности и присвоения интеллектуального продукта способствует выявлению общего направления формирования условий инновационного экономического роста – развития сети присвоения интеллектуального продукта в странах с рыночной экономикой.

Выводы. Выявлено, что *первичной «клеткой» собственности является собст.* Его сущность может быть охарактеризована противоречивым единством своеня и чуждения СЧС. Развитие зародыша собственности предстает как отношения между людьми по поводу присвоения СЧС. Впервые выявлено базовые составляющие присвоения человеческих СЧС, которые определяют его амбивалентную природу: а) принадлежность традиционной совокупности этих сил как часть отношений между людьми по поводу присвоения человеческих СЧС, которыми уже овладели; б) обретение инновативной совокупности этих сил как часть отношений между людьми по поводу присвоения новых человеческих СЧС. Усовершенствовано взаимодействие принадлежности и обретения человеческих СЧС опосредованных отношением субъектов к этим силам как к своим. Эволюционный ряд присвоения представляют: стороны его зародыша (принадлежность, обретение); процесс взаимодействия принадлежности и обретения в «суб'єкт-об'єктній» противоположности (захват, осознание), и двуединстве актора (отчуждение, эксплуатация); сетевое образование экстеріоризації обретения в составе полиатрибутивных элементов принадлежности. Развитие деятельных основ и эволюционных связей присвоения интеллектуального продукта определяет его сущность как категории, что выражает производственные отношения по поводу актуализации человеческих СЧС.

Ключевые слова: *собственность, присвоение, актор, принадлежность, обретение, присвоение интеллектуального продукта.*

OWNERSHIP AND APPROPRIATION AS BASE OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT

Tarasevich V.N.,
Leonidov I.L.

Subject matter of research. *The system of appropriation of intellectual product of national economy and her regulation in Ukraine.*

Goal of research. *This article was aimed on revealing and disclosure of genesis of essence, structure, ownership and appropriation of intellectual product as condition of innovative economy growing.*

Research methodology. *The results was obtained on the base of integration method, what consist of: dialectical method - as disclosure of motive role of contradictions in the evolution of appropriation of intellectual product; modeled - as logical generalization and specification of interaction of belonging and acquisition as fragment of human activity; praxiological approach - as the analysis of active nature an appropriation of intellectual product; system method - as the revealing of build and structure of appropriation of intellectual product.*

Results. *Through development of hypothesis about praxiological bases of ownership and appropriation was proposed innovations to ownership theory.*

The structuring problem for ownership and appropriation relations is open up in the article. A few approaches analyzed, such, as economic and legal for determination ownership. Limitations and unsolved problems of these approaches are educe. At ownership and appropriation analyzed embryo, essence, structure. Their classification reasoned for criterion levels social-individual nature of actor. For this criterion identified: ownership embryo, evolutionary levels of appropriation, and their differences, types, kinds, forms. The base elements of appropriation of personification of forces human essence, what determine his contradictory nature, was offered.

Sphere of appendix of results. *The offered structure of ownership and appropriation of intellectual product, after her use, assists the revealing of general vector of forming a conditions of innovative economy growing, namely are networks of appropriation of intellectual product in countries with a market economy.*

Inferences. *Own is primary «cage» of ownership. Her essence was described by contradictory unity of acquire and disposed of forces human essence. Development of ownership embryo appears as relations between people concerning the appropriation of forces human essence. The base elements of appropriation of personification of forces human essence, what determine his contradictory nature, was first revealed namely: a) a belonging of traditional sets of these forces as part of relations between people concerning an appropriation of personification of forces human essence, what was already captured; b) an acquisition of innovative sets of these forces as part of relations between people concerning an appropriation of new personification of forces human essence. Interaction of belonging and acquisition of personification of forces human essence a mediated by a relation to these forces as at own, was improved. The evolutional row of appropriation was represented: parties of it embryo (a belonging, an acquisition); an interaction process of belonging and acquisition in opposition of «subject-object» (a seize, an awareness) and double unity of the actor (alienation, exploitation); a network exteriorization of acquisition in composition of elements poly-attribute of belonging. Development of active bases and evolutional ties of appropriation of intellectual product determines his essence as categories, what expresses productive relations concerning the actualization of forces human essence.*

Keywords: *ownership, appropriation, actor, belonging, acquisition, appropriation intellectual product.*

Актуальність. *Формування основ соціально-економічного прогресу суспільства, розкриття перспектив примноження національного багатства та добробуту кожної людини залежить від створення умов для економічного зростання. Теорії економічного зростання переважно аналізують чинники й процеси, що забезпечують його динаміку і стабільність, шляхи досягнення оптимального співвідношення виробництва, нагромадження та споживання, певні особливості відтворення, насамперед його циклічний характер. Однак економічне зростання – феномен набагато складніший, ніж спад або депресія. Реально проявляються конкретні види економічного зростання. Зрозуміло, що характеристики змісту таких видів зростання не можуть бути однаковими в різних соціально-економічних умовах.*

Ступінь дослідження даної проблеми вченими. *Для вивільнення потенціалу провідних факторів економічного зростання (інноваційних, інвестиційних, структурної мобільності економіки) обґрунтовуються умови адекватності власності характеру виробництва, природі людини тощо. При цьому, роботи вітчизняних і зарубіжних дослідників власності не змогли суттєво просунути за межі її марксистського визначення як відносин певних осіб до матеріальних благ, як до своїх, як до приналежних їм [а, с. 479]. Погляди прихильників економічного аспекту власності у системі виробничих відносин відзначилися широким спектром позицій (наприклад, від ототожнення і відокремлення до ядра, передумови, основи та ін.). Нажаль при дослідженні відповідних форм власності, не вдалося пояснити субстанційні основи суперечностей, скажімо, між асоційованою приватною та колективною власністю, між нею та груповою, між останньою й акціонерною, між попередньою і сумісною та ін.*

Спробою нівелювання зазначених недоліків став розвиток правового аспекту власності крізь призму класичної тріади його складових (володіння, розпорядження, користування) та через їх певний набір («пучок прав» власності [б, с. 11]). Суперечливі обґрунтування власності на робочу силу, різного роду послуги,

інформацію, наукові знання, винаходи, відкриття та ін. лишилися обмеженими сферою юрисдикції – «правами людини» (як то голосувати, друкувати та ін.).

Предмет дослідження. Система привласнення інтелектуального продукту національної економіки та її регулювання в Україні.

Мета дослідження. Метою даної роботи є виявлення та розкриття генези сутності, структури власності й привласнення інтелектуального продукту як умови інноваційного економічного зростання.

Завдання дослідження. Визначити привласнення інтелектуального продукту як економічну категорію, його генезис, сутність, зміст та відмінності від власності.

Методи. Результати отримано завдячуючи використанню інтеграційного методу, як квінтесенції: діалектичного методу – при розкритті рушійної ролі суперечностей в еволюції привласнення інтелектуального продукту; моделювання – при логічному узагальненні й конкретизації взаємодії належності та набуття як фрагменту людської діяльності; прагматичного підходу – при аналізі діяльній природі привласнення інтелектуального продукту; системного методу – при виявленні будови та структури привласнення інтелектуального продукту.

Постановка проблеми. В дослідженні умов економічного зростання фундаментальний рівень наукових пошуків актуалізується стосовно проблематики власності й привласнення, аналізу їх типології тощо. Це відобразилося в економічній літературі як домінування традиції жорсткої «прив'язки» окремих форм власності й привласнення до певних їх видів. Доповнення такого структурування виявленням зародку, сутності, змісту власності та привласнення дозволить позбутися суперечностей при висвітленні особливості функціонування їх форм, специфіки обумовлення певних видів економічного зростання.

Проблема типології власності й привласнення неоднаково сприймається в наукових колах у зв'язку з процесом диференціації видів і факторів економічного зростання. Наприклад, у альтернативних наведеному підходах, критерієм виділення типів, видів, форм привласнення є якісні характеристики об'єкта. Дискусійними лишаються такі теоретичні поняття, як можливості форм привласнення слугувати для виразу й реалізації різних видів привласнення та їх різноманітності поєднання. Невирішеність відмічених проблем загострює суперечності видів економічного зростання та їх умов у країнах з ринковою економікою.

Результати дослідження. У світі універсальності та інтеграційності традиційний погляд на ядро власності – привласнення, як освоєння, опосередковане працею, або, в більш широкому сенсі, як відносини між суб'єктами з приводу приналежності об'єктів, – потребує суттєвих коректив. Насамперед, необхідно чітко розмежовувати інстинктивні власницькі реакції людини і те не тваринне, а власне людське, яке проростає з них, діалектично заперечуючи їх долюдську природу. Якщо визнати, що власне людським в людині є діяльність – усвідомлене здійснення суцього людиною (у філософському сенсі) або свідомо і цілеспрямована зміна, перетворення людиною універсуму і самої себе (в економіко-теоретичному сенсі), то саме в ній слід шукати витоки, субстанцію людського власницького початку.

Перше являє собою процес перенесення, фіксації сутнісних людських сил (СЛС) в об'єкті діяльності (більш конкретними формами якого є умови, процеси, засоби, предмети і результати діяльності), набуття людиною в ньому своєї власної дійсності; друге – перетворення визначень об'єкта діяльності в тому вигляді, в якому вони існують в собі і для себе, у СЛС, оволодіння людиною їх прихованими властивостями. Але уречевлення (розлюднення) і розпредмечування (олюднення) можуть бути інтерпретовані як суперечливі складові, дві сторони однієї «медалі» – предмечування або люднення. У цій первинній «клітинці» діяльності перебуває «власницький» мем – собст, який «відповідає» за здобуття-втрату СЛС – і олюднених в людині (СЛСол), і уречевлених в традиційних об'єктах (СЛСур). Це «ім'я» (собст) досить умовне і може змінитися в результаті більш ретельного вивчення змісту іменованої їм невидимої реальності. Але незмінним є суспільний статус собста і виведених з нього категорій. Кожна з них виражає цілком визначені відносини акторів з приводу об'єктів діяльності. У цьому гносеологічному контексті власність являє собою надскладну систему категорій, – від найбільш абстрактних і субстанційних, до загально конкретних. В поняттях, що наближаються до звичних, сутність собста може бути охарактеризована суперечливою єдністю своєння і чуження СЛС. Своєння висловлює набуття, асиміляцію, «вбирання» СЛС, чуження – стійке відособлення, відторгнення, втрату, відділення СЛС, головним чином, уречевлених.

Зміст своєння і чуження визначається не тільки вихідною приналежністю своєння до більш складного розпредмечування (олюднення), а чуження – до уречевлення (розлюднення), але і, по-перше, взаємозв'язками в «чотирикутнику» «уречевлення–розпредмечування–своєння–чуження» (див. рис. 1). Наприклад, своєння має місце в умовах уречевлення (розлюднення) людини людиною, а чуження – в умовах тривалої перерви в розпредмечуванні; по-друге, їх (своєння і чуження) екзогенно-ендогенним характером. Про що йдеться? У фундаментальній економічній науці традиційно розглядаються своєння і чуження (привласнення і відчуження – у звичній термінології) зовнішні по відношенню до суб'єкта об'єктів, тобто екзосвоєння і екзочуження, набагато рідше – своєння і чуження суб'єктом власних СЛСол, тобто ендосвоєння і ендочуження. Екзосвоєння, ендосвоєння, екзочуження, ендочуження є субстанційними блоками собста. Але практично за межами пильної дослідницької уваги залишаються об'єктивно існуючі взаємозв'язки екзо- і ендосвоєння, екзо- і ендочуження. Між тим, будь-який акт, скажімо, екзосвоєння передбачає відповідний акт ендосвоєння, а кожен останній надає прямий та/або опосередкований вплив на перше. Це вірно і для взаємозв'язків екзо – і ендочуження.

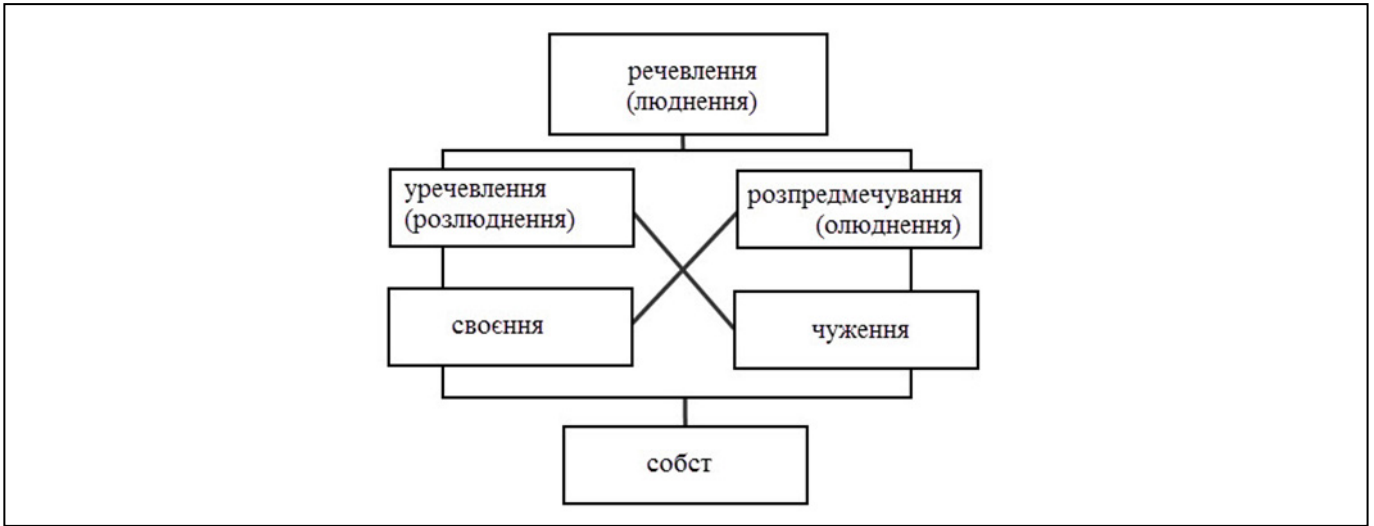

Рисунок 1. Взаємозв'язки субстанційних блоків речевлення і собста [складено автором].

Глибинна сутність привласнення ототожнюється із зародком, властивостями людської природи. Таким зародком є двоїста природа людської діяльності (рис.2.), що фіксує акт зіткнення цілепокладаючої волі суб'єкта та об'єктивних закономірностей буття. Відповідно цьому в структурі діяльності виділяються суб'єктний (цілепокладаючий суб'єкт) та об'єктний (предмет діяльності, її знаряддя тощо) компоненти. Суб'єктний і об'єктний компоненти діяльності є протилежностями, єдність і взаємопроникнення яких викликають зміни в СЛС.

Рисунок 2. Взаємозв'язок субстанції діяльності, належності, набуття [складено автором].

В об'єктній частині породжуються (або успадковуються з неї) зміни, аналогічні природним. Трансформації суб'єкта удосконалюють його, залучаючи до інших суб'єктів, до історичного зв'язку з суспільством. Зв'язки між компонентами діяльності розуміються як такі, що відображають собою закони природи й суспільства. Взаємопроникнення названих компонентів засвідчує неперервні, односпрямовані, закономірні зміни сутнісних людських сил. Одночасна наявність трьох вказаних властивостей виділяє момент розвитку серед інших змін: оберненість, відсутність закономірності чи спрямованості. Розвиток сутнісних людських сил відображає їх новий якісний стан, постає як виникнення, трансформація, зникнення їх елементів чи зв'язків.

Діяльність являє собою єдність процесів уречевлення (розлюднення) та розпредметування (олюднення за Е.Ільєнковим). Уречевлення є процесом перенесення, закарбування сутнісних людських сил в об'єкті діяльності, набуття людиною у ньому своєї власної дійсності [с, с. 44]. Олюднення означає перетворення властивостей об'єкта діяльності в такому вигляді, в якому він існує в собі і для себе, в сутнісні людські сили, набуття людиною його прихованих властивостей [с, с. 44]. Трансформація властивостей предмету діяльності як набуття сутнісних людських сил характеризує їх природження (розвиток). Окремі новації включаються в дедуктивний ряд розвитку олюднених СЛС, який відбувається поступово, прогресивно, при цьому кожний наступний щабель включає в себе попередній у знятому вигляді (за Г. Гегелем). В останньому передбачається, з одного боку, подолання, усунення традиційності, а з іншого – збереження її як моменту більш розвинутого новаційного цілого. Орієнтація на новації не виключає опори на традицію, яка сама стає передумовою розвитку олюднених СЛС. Протікання такого процесу в напрямках інтеріоризації та екстеріоризації передбачає диференціацію результату діяльності. Його представляють

уречевлені СЛС в об'єкті діяльності та олюднені СЛС в суб'єкті (поєднує в собі якості об'єкта і суб'єкта). Прикладом зазначеної диференціації може бути: «noietis» і «chretis» (стародавньогрецька традиція), соціальний індивід (за Б. Ломовим), «habitus» (за П. Бурдьє) тощо.

Діяльність, як умова, процес і результат, постає різноманіттям перетворених СЛС (уречевлених і олюднених). Їх взаємний вплив, зафіксований людиною, розуміється через зародок привласнення інтелектуального продукту як відносини між індивідами з приводу перетворених СЛС. Такий зародок дає можливість охарактеризувати зміни олюднених СЛС, шляхом виділення в ньому двох компонентів: належності та набуття. Належність пов'язується із наявністю СЛС, а їх набуття виражається у їх відповідному прирощенні.

Наявність характеризує належність як симулякр, що лише «хвилює» і «спонукає» (за П. Клоссовські), як результат ментальних змістоутворюючих об'єктивацій. В цьому сенсі належність є способом фіксації внутрішньої можливості «свого» через середовище «іншого». Зазначене передбачає протиставлення релятивного (відносного, умовного) абсолютному, безумовному у емоційно-вольовій настанові особистості, як виразі її позиції щодо олюднених СЛС. Дослідники волі розкрили спектр її проявів як: акциденцію розуму (класична традиція), модус мислення (Р. Декарт), те саме що і розум (Б. Спіноза) чи коріниться в розумі (Г. Лейбниц), здібності бажати (І. Кант), особливий спосіб мислення (Г. Гегель), рівноправна спроможність з розумом (І. Фіхте), «фундаментальна здатність» – інтелектуальна інтенція, яка містить «проект» дії (П. Рікер) [d]. Дійсно в метафорі волі акцентується, насамперед, інтелектуально-імперативний аспект, зміст твердого розумного наміру, діяльної думки, що намагається досягти цілі [e]. Відмічене підкреслює у належності об'єктивний, універсальний, статичний характер. Належність уречевлених сутнісних людських сил зводиться до оцінки їх людиною, що фіксує за певною ознакою їх взаємне положення (порядок або статику), укорінює його. Наприклад, традиційне відношення людини до певних речей серед їх сукупності як до своїх. В олюдненій частині сутнісних людських сил статика належності корелюється із «традиційністю» інтелектуального продукту і його складовими – знанням та інформацією. Скажімо, традиційно стале знання використовується при репродуктивній діяльності. Як бачимо, належність традиційних СЛС є частиною відносин між людьми з приводу привласнення опанованої олюдненої сукупності цих сил.

Набуття олюднених СЛС пов'язується з розумінням їх процесуальності та історичної мінливості. Ідея таких змін описана в альтернативних концепціях: організаційній (за Г. Спенсером), системній (Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, Р. Мертон), стадійній (К. Маркс), системно-процесуальній (П. Сорокін), взаємодіючих соціокультурних полів (П. Бурдьє), цивілізаційній (А. Тойнбі, О. Шпенглер) та ін. Для нашого дослідження важливим є те, що набуття є динамічною характеристикою змін олюднених СЛС, реалії якої можуть пов'язуватися з: циклічністю або направленістю; одно- або багатовекторністю; однозначною заданістю чи варіативністю; еволюційним чи революційним характером; «організованістю» та природністю тощо. Основою динаміки змін олюднених СЛС, їх руху, прирощення, визнано силу. Мінливі уявлення про силу закарбовані в її розуміннях, як першопричини руху усіх речей і явищ природи («апейрон» у Анаксимандра, «нусе» в Анаксагора, «рушійні сили» Емпедокла, «вихор» Демокріта), ідеального явища («нус» Платон), своєрідного суміщення матеріальної та ідеальної субстанції (в формах «динаміс», «ентелехія», «енергія» за Аристотелем), теософського догмату («сила світла» (Дж. Фіданц), «абсолютна сила» (М. Кузанський), «могутність Бога» і «сила духа» (Б. Спіноза)), у сфері немеханічних і механічних причинностей («духовна здатність, безтілесна, невидима» (Леонардо да Вінчі), «маса як рушійна сила» (Ф. Бекон), «матерія, що рухається» (Р. Декарт)), кількісної оцінки («сила опори», «сила тяжіння» (І. Ньютон), «сила інерції» (С. Кларк), «відцентрові і доцентрові сили» (Х. Гюйгенс), «кількість сили» (Г. Лейбниц), «кількість руху» (Д. Дідро)), якісної визначеності («сила активна і пасивна» (Дж. Лок), «сила руху матерії» (Ж. Ламетрі), «сила внутрішня і зовнішня» (Д. Дідро), «сила поверхнева й що проникає» (І. Кант), «момент буття, що являє себе у взаємодії з іншою силою» (Г. Гегель)), природного прояву («квант» П. Шардена, «фотон» А. Янга, «життєва сила» Г. Гельмгольца, енергія та ін.), характеристика (одна з мір) інтенсивності (ступеню) взаємодії об'єктів (матеріальних) тощо [f]. Відмічене розуміння основ динаміки спрямовує наше дослідження на вивчення прирощення сутнісних людських сил, пошук властивих факторів, напрямків та ін. Стосовно уречевлених СЛС набуття є їх прирощенням (як динаміка, сила). Набуття уречевлених СЛС проявляється в діяльності суб'єкта освоєння їх можливих зрушень у масштабах наявності цих сил. В олюдненій частині сутнісних людських сил динаміка набуття кореспондується із їх «інновативністю». У цьому сенсі інтелектуальний продукт, втілює нововідкрите знання як запоруку інноваційної діяльності. Отже, набуття набуття інновативних СЛС є частиною відносин між людьми з приводу привласнення нової олюдненої сукупності цих сил.

Виявлені у зародку привласнення олюднених СЛС сторони (належність і набуття) взаємодіють між собою. Діалектика належності й набуття відповідає діалектиці традиційних та інновативних сутнісних людських сил. З одного боку, інновація без традиційного знання неможлива. В той же час, традиційність олюднених СЛС сама по-собі не може забезпечити розвиток. Таким чином, у взаємодії належності та набуття відбувається процес зіткнення сталого (традиційного) знання з реаліями сьогодення, що породжує нове знання, забезпечуючи інноваційний розвиток. Взаємодія належності та набуття обумовлена діалектикою традицій і новацій на рівні їх основи – сили і волі. Сила, характерною їй «могутністю» й «спроможністю», обрамлює волю. Воля, завдяки «самовизначеності», детермінує напрямок ареалів сили. Взаємний вплив волі і сили опосередковується розвитком взаємодії належності та набуття олюднених СЛС, що не є безмежним.

Межа визнана початком і кінцем будь-якого буття [е], у т.ч. взаємодії належності та набуття. Кожна змичка належності та набуття має межу. Можна припустити, що одна відособлена взаємодія належності та набуття відокремлена від іншої частиною простору, стосовно них або нейтральною, або загальною. В цьому випадку межею є місце прямого вторгнення, єдності й взаємопроникнення суміжно існуючих зв'язків належності та набуття. З одного боку, самовизначеність межі належності завдячує існуванню інших належностей. Це характеризує традиційний бік межі, як властивість належності певному суб'єкту. З іншого боку, межа набуття є його кінцевою ознакою. Кожне набуття завжди перетворюється на інше. Тому межа за своєю природою діалектична. Вона передбачає існування належності та набуття, і, поряд з цим, їх зміни. В ході розвитку відособлена змичка належності та набуття зупиняє в часі своє існування, після чого починається буття нової їх взаємодії.

Виявлення відмічених ознак взаємної належності та набуття дозволяє детермінувати множину її можливих варіацій, що в своїй цілісності закладають підґрунтя виробничих відносин. Можливість та необхідність виявлення сили і волі встановлює обмеження масштабів зв'язку належності та набуття, роблячи відокремлене їх існування (виявлення в самому собі) нонсенсом, та надає перевагу взаємодіям (відносинам) як запоруці тривалого підтримання олюджених СЛС та їх подальшого розвитку. Більш того, такі відносини зародку привласнення поступово змінюються у міру появи нових інваріантів можливостей, їх модифікації. «Здатності нашого духа без кінця додавати до будь-якої даної величини» [g, с. 143] стимулює суб'єкта належності та набуття до розширення або окреслення нових меж олюджених СЛС. Генезис нових здібностей призводить до диференціації ареалу рамок відособлених змичок належності та набуття. Природно, що це інтенсифікує взаємодії належності та набуття, які, завдяки сумісності діяльності, усупільнюються. Причому такі взаємодії не набувають уніфікованого характеру, а позначені історично визначеною специфікою.

Наприклад, у первісному суспільстві виявлення сили було «достатнім» лише сукупності індивідів (община, плем'я) відносно кормової території. В умовах первісної примітивної діяльності та знеособленої общини синергетичний ефект принципової спроможності кожного члена общини (його сутнісних людських сил) окреслював межі належності та набуття землі як знаряддя і предмету праці. Освоєння ремісничих знарядь праці в процесі уречевлення почало забезпечуватися виразом сили та волі індивіда або сім'ї. Тим самим стверджувалися інші межі належності та набуття ремісничих знарядь праці і відповідних продуктів, їх тягіння до волі певних особистостей, підкріплених необхідними навичками, здібностями, уміннями. Передумови реальної загальнонародної належності та набуття сутнісних людських сил починають складатися на етапі становлення й посилення національних економік, за відповідного рівня усупільнення виробництва і капіталу.

У такій історичній специфіці зв'язку належності та набуття олюджених СЛС для різних суб'єктів утворюють більш могутній вираз сили. Як наслідок – демаркаційні лінії змичок належності та набуття олюджених СЛС стають менш чіткими та виразними. Царина поширення меж взаємодії належності та набуття фактично виявляється взаємно перекриваючою.

Таким чином, на рівні зародку привласнення представляють такі його сторони, як належність та набуття. Належність традиційних сутнісних людських сил є частиною відносин привласнення між людьми з приводу опанованої олюдженої сукупності цих сил. Набуття інновативних сутнісних людських сил є частиною відносин привласнення між людьми з приводу нової олюдженої сукупності цих сил.

Наступний рівень взаємодії належності сутнісних людських сил (уречевлених і олюджених) та їх набуття поляризується у властивих їм напрямках екстеріоризації та інтеріоризації як процес відповідного захоплення й усвідомлення. Практика захоплення полягає у впливі дійсності «в формі діяльності» на дійсність «в формі об'єкта» (за І. Алексєєвим). Процес захоплення постає актом матеріальної діяльності з прирощення уречевлених сутнісних людських сил через здатність і можливість здійснювати волю суб'єкта належності шляхом насильства, права тощо. Екстеріоризація захоплення конкретизується в досягненні більших меж набуття уречевленої частини сутнісних людських сил, як її підпорядкування цілям суб'єкта належності. Наприклад, «завдячуючи військовій силі забезпечується захоплення нових земель, відчуження їх лівової частки від попередніх власників» [h, с. 267]. Як бачимо, в «суб'єкт-об'єктному» протиставленні захоплення – це взаємодія належності та набуття уречевленої частини сутнісних людських сил, що прирощується.

Усвідомлення розуміють як глибинний семіотичний акт інтелектуальної діяльності з набуття олюдженої частини сутнісних людських сил. У діяльнісній природі усвідомлення віддзеркалюються принцип автономності суб'єкта (І. Кант), продукт чистої самодіяльності (І. Фіхте), вольна активність абсолютного духа (Г. Гегель) тощо. В процесі пізнавального і духовно-ціннісного освоєння суб'єкт належності здійснює розпредметування, прирощуючи інтерпретацію новоствореної частини сутнісних людських сил. Наступне за ним засвоєння передбачає інтеграцію новостворених сутнісних людських сил до належної їх структури в суб'єкті. Такий процес еволюціонував у напрямку від механізмів наслідування і примітивного навчання до невербальних і вербальних механізмів трансляції «по-горизонталі» – у рамках одного покоління і «по-вертикалі» від покоління до покоління [h, с. 165]. Отже, в «суб'єкт-об'єктній» протилежності усвідомленням є взаємодія набуття та належності олюдженої частини сутнісних людських сил, як їх прирощення.

У ньому суб'єкт взаємодії належності та набуття поєднує в собі якості об'єкта і суб'єкта й перетворюється в актора [i, с. 12]. Поняття «актор» діалектично знімає загострення поляризації «уречевлення-олюдження» структурного функціоналізму й системності (з боку об'єктивізму) та етнометодології і феноменології (стосовно суб'єктивізму) в теоріях практики (П. Бурдьє), соціальної дії (Т. Парсонс, Е. Шиллз) та ін. Об'єкти уречевлення та суб'єкти олюдження, поєднуючись в акторі, як умові, процесі, результаті, засобах, предметі діяльності. Умова –

це те, без чого зазначене поєднання не може відбутися (існування, пізнання). Умова утворює момент загального діалектичного зв'язку, обмеженого наявністю необхідних для змички належності та набуття суб'єктом і об'єктом, їх станів, взаємодій. Сукупність незворотних взаємопов'язаних, тривалих змін, станів об'єкта і суб'єкта є процесом. Він проявляється через свої форми, найвищою з яких розуміється саморозвиток. В свою чергу, результатом є наслідок, що завершує розвиток процесу. Якщо ж результат призначається для досягнення якої-небудь цілі, то він є засобом. Традиційним засобом розуміється об'єкт (уречевлені сутнісні людські сили) в силу його властивостей. Однак, досвід, знання, кваліфікація та ін. моменти олюднених сутнісних людських сил також можуть призначатися для досягнення певної цілі.

Деяка цілісність, виділена із світу об'єктів у процесі людської діяльності є предметом. За природою предмет може бути матеріальним (живий організм, виробничий цикл) та ідеальним (математична формула, концептуальний образ), а структурно він обмежується лише головними, найбільш суттєвими властивостями і ознаками. В розглянутих формах, набуття актором якостей об'єкта і суб'єкта екстеріоризації та інтеріоризації пов'язане з процесом розвитку належних сутнісних людських сил.

У суб'єкт-об'єктних межах актора є об'єктивне перетворення діяльності людини та її результатів у самостійну силу, пануючу над нею й ворожу їй, що виражається відчуженням. Немає сумніву, що відчуження є історично перехідною формою уречевлення сутнісних людських сил та невід'ємне від уречевлення і фетишизації суспільних відносин. Це підтверджує проблема об'єктивації, пов'язана з діяльнісним відношенням суб'єкта до об'єкта (у Г. Гегеля), уречевлення суспільних відносин та персоніфікація речі (за К. Марксом), «діахронічне» відчуження (за Ж. Сартром) тощо. Дійсно, відчуження зовнішнього об'єкта від актора означає переведення олюднених сутнісних людських сил із стану актуального до можливого. При цьому, тривале відчуження сутнісних людських сил загрожує їх остаточною втратою актором. Отже, відчуження є стійким відособленням, відторгненням, відокремленням, втратою актором сутнісних людських сил, переважно уречевлених.

Феномен відчуження, що викликаний порушенням опосередкованості ціннісного змісту сумісної діяльності, є достатньо вивченим у наступних моментах: факт передання частини уречевлених сутнісних людських сил між акторами (відносини простого товарного обміну); фетишизації соціальних відносин у грошах – зовнішньому носії соціального багатства; перетворення зовнішнього світу, створеного людиною, у світ капіталу. Вони обмежуються еволюцією відчуження від примусового, безвідплатного до взаємного добровільного, тобто Марксовою умовою, коли люди мають мовчазно відноситися один до одного як до приватних власників, щоб відчуження стало взаємним. Його базовий принцип еквівалентності обумовлює добровільність передання однієї споживчої вартості в обмін на іншу за своїми якостями. Однак, розвиток олюднених сутнісних людських сил окреслив тенденції їх набуття в формі знань, досвіду, навичок, умінь, інформації, патернів, насамперед, між професіональними групами і спеціалістами. Звісно, царина уречевлення-олюднення значно складніша її окремих сфер, і є недоречною абсолютизація рівності витрат суб'єкта на трансляцію і асиміляцію сутнісних людських сил. Наприклад, некоректно вважати еквівалентними випадки асиміляції об'єктом частки трансльованих суб'єктом сутнісних людських сил та їх неодноразової трансляції кільком різним об'єктам. Нееквівалентний обмін передбачає набуття суб'єктом продукту «А» замість продукту «Б», при не рівних витратах сутнісних людських сил на їх створення.

Дієвим виявленням відчуження, його «дійсним проявом» є експлуатація [g, с. 520]. В ній проявляється спотворення відносин «суб'єкт-об'єктної» двоєдності актора: людина стає об'єктом виробничого процесу, відбувається суб'єктивізація речей і уречевлення суб'єктів (за К. Марксом). У процесі діяльності актор створює продукт, який, як полюси внутрішньо єдино-роздільного актора, ділиться на необхідний і додатковий. Якщо сили актора-об'єкта обмежені необхідним продуктом, а актора-суб'єкта – додатковим продуктом, то актор виявляє силу у створеному продукті та є його споживачем. Дійсно, з погляду двоєдиного актора, продукт діяльності, в сукупності необхідної і додаткової частин, забезпечує прирощення сутнісних людських сил. В ньому справедливим є набуття суб'єктом лише тієї частини створеного продукту, яка є результатом його діяльності (наприклад, як найманого робітника, що продав свою робочу силу собі самому, як капіталісту [h, с. 329]) з управління і організації виробництва. Додатковий продукт як результат діяльності об'єкта має набуватися ним же, а не суб'єктом. Звідси, експлуатація – це набуття сутнісних людських сил єдино-роздільним актором в пропорції, що порушує зазначену умову. Немає сумніву, що експлуатація є набуттям суб'єктом продуктів, витрати сутнісних людських сил на створення яких перевищують його (суб'єкта) власні [h, с. 207]. Зазначені позиції підкреслюють властивість елементів експлуатації зрівняльному розподілу аристократичними кланами на чолі з ватажком, які набувають лівову частку продуктів уречевлених і олюднених через податки, данину, підношення, відпрацювання тощо. Наприклад, значний масив нагромаджених суспільством знань та інформації є недоступним усім громадянам, а набувається виключно владною когортою для укріплення своїх позицій. У відповідності з цим, навряд чи можливо вважати експлуатацію, наприклад, у спрямуванні частин прибутку, до державного або місцевого бюджету, на благодійність, на сплату дивідендів робітникам-володарям акцій.

Таким чином, процес взаємодії належності та набуття в «суб'єкт-об'єктній» протилежності постає захопленням і усвідомленням, а з погляду двоєдності актора – породжує відчуження, експлуатацію (рис.3).

На перший погляд, надалі актуалізується можливість розкриття структури як екстеріоризації, так і інтеріоризації взаємодії належності та набуття сутнісних людських сил. Насправді ж, реальне домінування їх екстеріоризації над інтеріоризацією визначає імператив процесів екстеріоризації набуття сутнісних людських

сил. Дійсно, означений вектор екстеріоризації зв'язку належності та набуття, при відповідності економічним відносинам, що ускладнюються, демонструє поліатрибутивність [h, с. 36]. Можливість виокремлення в межах цілісності такої екстеріоризації атрибутів дозволяє відобразити їх множину, як утворень, що знаходяться в постійній взаємодії, взаємоперетворенні й перетіканні. Звісно, дослідження того чи іншого компонента в складі екстеріоризації змишки належності та набуття передбачає відповідність певним атрибутам. Ідентичність цієї екстеріоризації за окремою ознакою уніфікує її склад, однак з іншого боку, поліатрибутивність кожної частки, наявність ряду інших властивостей, їх відмінність сприяє варіативності екстеріоризації взаємодії належності та набуття. Означена різномірність атрибутів забезпечує подальшу «структуризацію» екстеріоризації зв'язку належності та набуття олюджених СЛС.

Одним із боків цих реалій є поліакторність (AI), як сукупність простих і складних акторів екстеріоризації взаємодії належності та набуття (I=1...z). Простий актор представлений переважно персоніфікованим власником, якому притаманна єдність належності та набуття. Такий актор – це індивід, колектив, що набуває олюднені СЛС в процесі індивідуально-колективної діяльності.

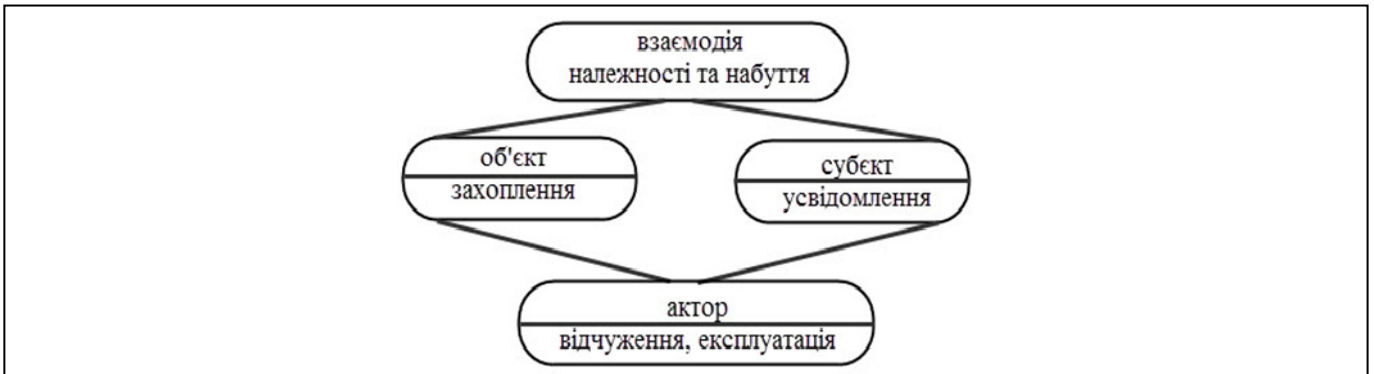

Рисунок 3. Процес взаємодії належності та набуття [складено автором].

Складний актор, в традиційному розумінні, персоніфікується складовими взаємодії належності та набуття при реалізації різних функцій. Одна частина представлена владним актором, його пануванням і підпорядкуванням. Друга частина – актор підлеглий, що реалізує функції відповідального. Частковість традиційного актора на суспільному рівні закріплює інститут примусу. Інший тип складного актора є мережевим. Він включений до партнерських зв'язків, що формуються у мережевих системах. Його дії тотожні за структурою персоніфікованому власнику, однак мають більш розвинену форму існування. Цей актор взаємодіє в багатьох мережах, які є самостійними незалежними утвореннями, з власним набором припустимих функцій. Їх одночасна відмінність у різних мережах обумовлює відповідні дії актора, що постають нерідко як непослідовні, нелогічні. Диференціація останніх характеризується випадками девіантної поведінки людей, нелогічністю й непрогнозованістю вчинків та ін. [i, с. 17]. Таким чином, складний актор – це індивідуум, колектив, для яких є взаємодія належності і набуття олюджених СЛС частково й одночасно у різних мережах.

Поліоб'єктність (Oi) екстеріоризації зв'язку належності й набуття у складі поліатрибутивності передбачає варіативність об'єкта як умов, процесу, засобів, предметів і результату діяльності тощо (i=1...x). Дійсно, різні об'єкти (наприклад, необхідний і додатковий продукт діяльності) спроможні набуватися в межах однієї форми належності. Однак, окремому об'єкту (скажімо, додатковий продукт) немає перешкод бути фігурантом альтернативних форм належності. Поліоб'єктність має місце і у випадку, коли один і той самий об'єкт є засобом і предметом діяльності одночасно (як у випадку із землею). Окрім зазначеного, припустиме набуття сутнісних людських сил і з кількох об'єктів, при цьому кожен об'єкт може належати багатьом акторам. В останньому випадку актуалізується проблематика розподілу складових об'єкта між різними акторами, формами належності. Наприклад, компоненти інституціонального пучка правомочностей власності є субелементами соціально-економічних елементів набуття – володіння, розпорядження, користування. Так, у складі розпорядження виділяються правомочності на капітальну вартість, передання речі у спадок та ін., а розщеплення володіння розпадається на правомочності господарського використання, на результати діяльності, на доходи від реалізації тощо.

Поліформізм (Fj) екстеріоризації змишки належності та набуття олюджених СЛС охоплює її типи, види, форми (j=1...y), які виділяються залежно від якісних характеристик об'єкта, суб'єкта, актора. Серед них достатньо визначеною є взаємодія належності й набуття уречевлена (матеріальна) і олюджена (нематеріальна) об'єктного типу, та приватна, колективна, державна суб'єктного типу. Немає сумніву, що типи, види, форми екстеріоризації зв'язку належності та набуття виражають різні рівні суспільно-індивідуальної природи актора [h, с. 39]. Однак, в політичній економії у якості відповідної ознаки поліформізму превалує «спосіб поєднання робітника із засобами виробництва», хоча він не є вичерпним для розкриття будови взаємин належності та набуття сутнісних людських сил актора. Критерії альтернатив виокремлення поліформізму такої взаємодії різняться також за релігійними, етнічними, географічними, та ін. ознаками. Навіть кожна історична епоха має власний поліформізм зв'язку належності та набуття, наприклад, при індивідуально-колективній діяльності в період володарювання Орди,

В. Каргалов виявив: ям, тамга, митий, дари, почестя, мита, поминання, вихідні, пам'ятне, уклінне, кормове, станове, виїзне, мимоїзне, ловитва тощо.

Взаємозв'язок поліатрибутивних акторів (A_i), об'єктів (O_i), форм (F_j) екстеріоризації взаємин належності та набуття утворює особливу їх мережу ($M\{A_i, O_i, F_j\}$), змістом якої є варіативність ($i=1\dots z; j=1\dots y$). Кожна така поверхнева реалізація екстеріоризації змички належності та набуття об'єднується поліатрибутивними елементами, в яких лише одна властивість із всього їх набору є актуальною мережі (скажімо, $M\{A_2, O_1, F_2\}$). Проте, усі інші поліатрибутивні складові як за змістом, так і ознакою, можуть входити до інших проявів мережі екстеріоризації взаємодії належності та набуття олюднених СЛС. Отже, в межах цілісності такої екстеріоризації можливо виділяти кілька його мереж, в залежності від набору поліатрибутивних елементів. Існування численних варіантів проявів екстеріоризації зв'язку належності та набуття надає можливість дослідження мережевих утворень в різних ракурсах, сприяє їх багатоаспектному сприйняттю.

Поліатрибутивність елементів набуття розділяє мережі володіння (M_v), розпорядження (M_r), користування (M_k), взаємодія яких у своєму поступі розкриває економічний та правовий аспекти належності, наприклад, у теорії прав власності. Володіння – це набуття СЛС у належному процесі діяльності, частині її результату, доході від його реалізації. Для фактичного фізичного контролю над об'єктом володіння також не обходиться без вкладення сили, що створює для суб'єкта можливості вольового впливу. Від цієї дії породжуються, за М. Бердяєвим, невід'ємні права та обов'язки [j, с. 199]. Обов'язки застерігають від споживацького ставлення до об'єкта. Володіння об'єктом надає право визначати порядок господарського використання. Відносини володіння можуть бути тимчасовими (наприклад, при переданні об'єкта в оренду), довічними, спадковими. Титульним знаком формалізації володіння є договір, що підтверджує відповідні правомочності й опосередковується розпорядженням.

Розпорядження є набуттям СЛС, що опосередковує реалізацію волі суб'єкта належності, накладену на об'єкт. Воно постає актом, який має владний характер. Відносини розпорядження спроможні визначати долю об'єкта, шляхом його відчуження, передання у тимчасове володіння й використання іншому актору, на зберігання та ін. Розпорядження може бути довготерміновим, або разовим для кожного конкретного випадку. Розпорядження дозволяє довгостроково залучити об'єкт до економічного кругообігу шляхом купівлі-продажу, міни, поставок, дарування, благодійності та ін. У випадку, коли об'єкт в один момент викидається, або знищується, розпорядження реалізує волю володаря «одноразово». Після одноразового використання об'єкта, розпорядження спрямовує волю володаря на вилучення корисних властивостей. В цьому разі має місце не розпорядження, а користування.

Користування – елемент набуття СЛС шляхом безпосереднього вилучення корисних властивостей з об'єкту. Користування спрямовується на прирощення уречевленої і олюдненої частин сутнісних людських сил. Реальність користування – у межах належності, як через її суб'єкт, так і володаря, розпорядника, уповноваженого користувача. Відносини користування передбачають споживання, втілення, використання об'єкта відповідно його призначення (експлуатація об'єкта, отримання плодів і доходів від нього тощо), протягом певного періоду, за умов встановлених розпорядником і відповідних волі володаря. При невідповідності останній користування припиняється (забороняється), а в іншому випадку – охороняється від перепон.

Кожен елемент мережі (M_v^b, M_r^c, M_k^d) є складною підсистемою ($b=1\dots w; c=1\dots s; d=1\dots t$), сукупна взаємодія яких виявляє ознаки системи мережевого типу, що самоорганізується. Наприклад, мережа екстеріоризації набуття олюднених СЛС, ідентична владному елементу належності, може бути представлена як $M_v^1\{A_2, O_1, F_2\}$ (жирний пунктир на рис.4), або $M_v^2\{A_1, O_1, F_2\}$, $M_v^w\{A_1, O_1, F_1\}$ та ін. (див. пунктирні лінії на рис.4). Безкінечність альтернативних варіантів мереж екстеріоризації набуття безмежно розширює рамки вивчення її можливих реалізацій (скажімо, $\{M_r^c\}$, $\{M_k^d\}$, $\{M_v^b\}$, $\{M_r^c, M_k^d\}$, $\{M_v^b, M_k^d\}$ тощо на рис.5).

Загальний атрибутивний набір екстеріоризації набуття та належності проявляється як онова привласнення і власності. Розвиток діяльнісних основ та еволюційних зв'язків привласнення інтелектуального продукту визначає його сутність як категорії, що виражає виробничі відносини з приводу актуалізації олюднених сутнісних людських сил. У відповідності з ним, розвиток зародку власності постає як відносини між людьми з приводу привласнення сутнісних людських сил.

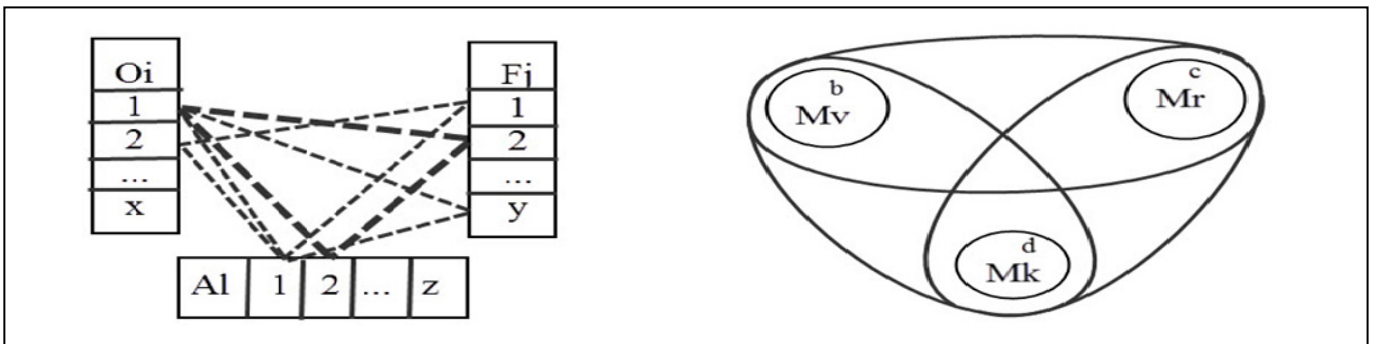

Рисунок 4. Варіант мережі екстеріоризації набуття (M_v^b), ідентичної владному елементу належності [складено автором].

Рисунок 5. Мережеве утворення екстеріоризації набуття в складі поліатрибутивних елементів належності [складено автором].

Висновки. Проведений аналіз зародку, сутності, структури власності й привласнення дозволяє стверджувати наступне. Первинною «клітинкою» власності є собст. Його сутність може бути охарактеризована суперечливою єдністю власності і чуження СЛС. У своєму розвитку власність постає як відносини між людьми з приводу привласнення СЛС. Вперше визначено базові складові привласнення олюднених сутнісних людських сил, які визначають його амбівалентну природу: а) належність традиційної сукупності цих сил як частина відносин привласнення між людьми з приводу опанованих олюднених сутнісних людських сил; б) набуття інновативної сукупності цих сил як частина відносин привласнення між людьми з приводу нових олюднених сутнісних людських сил. Удосконалено взаємодію належності та набуття олюднених СЛС опосередковано відношенням суб'єктів до цих сил як до своїх. Еволюційний ряд привласнення представлено через: сторони його зародку (належність, набуття); процес взаємодії належності та набуття в «суб'єкт-об'єктній» протилежності (захоплення, усвідомлення), і двоєдності актора (відчуження, експлуатація); мережеве утворення екстеріоризації набуття в складі поліатрибутивних елементів належності. Розвиток діяльнісних основ та еволюційних зв'язків привласнення інтелектуального продукту визначає його сутність як категорії, що виражає виробничі відносини з приводу актуалізації олюднених СЛС.

Список використаних джерел

1. Маркс К. Экономические рукописи 1857 – 1859 годов // К. Маркс, Ф. Энгельс, Соч. – 2-е изд. – Т.46. – Ч.1. – 552с.
2. Капелюшников Р.И. Экономическая теория прав собственности (методология, основные понятия, круг проблем) / Р. Капелюшников, – М., 1990. – 109 с.
3. Эффективность общественного производства: сущность и механизм роста / В.Н. Тарасевич. – К. : Выща шк., 1991. – 191 с.
4. Новая философская энциклопедия: В 4 тт./ Под редакцией В.С. Стёпина. - М. : Мысль. 2001, Т. 1 - 744 с., Т. 2 - 634 с., Т. 3 - 692 с., Т. 4 - 736 с.
5. Философия: Энциклопедический словарь. / Под редакцией А. А. Ивина. - М. : ГАРДАРИКИ. 2004. - 1072 с.
6. Философская Энциклопедия. В 5-х т. / Под редакцией Ф.В. Константинова. - М. : Советская энциклопедия. 1960-1970.
7. Маркс К., Энгельс Ф. Абсолютная критическая критика, или критическая критика в лице г-на Бруно // К. Маркс, Ф. Энгельс, Соч. 2-е изд. – М., 1955. – Т.2. – 651 с.
8. Тарасевич В.Н. Экономико-теоретическое знание: универсальные императивы, гипотезы, опыты. Монография / В.Н. Тарасевич. - М. : ТЕИС, 2013. - 594с.
9. Иерархия и сети в институциональной архитектонике экономических систем: монография / под ред. чл.-корр. НАН Украины А.А. Гриценко; – К. : НАН Украины, Ин-т экон. и прогнозир., 2013. – 580 с.
10. Бердяев Н.А. Философия неравенства / Сост. Л.В. Полякова. – М., 1990. – 285 с.

References

1. Marks, K. (1964), *Ekonomicheskie rukopisi 1857 – 1859 godov* [Economic manuscripts 1857 - 1859], Vol 46/1, Izdatelstvo politicheskoy literaturi, Moscow, USSR.
2. Kapelyushnikov, R.I. (1990), *Ekonomicheskaya teoriya prav sobstvennosti (metodologiya, osnovnye ponyatiya, krug problem)* [Economic theory of ownership (methodology, basic concepts, circle of problems) rights], Moscow, USSR.
3. Tarasevich, V.N. (1991), *Effektivnost' obschestvennogo proizvodstva: suschnost' i mehanizm rosta* [Efficiency of public production : essence and mechanism of height], Vyscha shk., Kyiv, Ukraine.
4. Stjopin, V.S. (2001), *Novaya filosofskaya enciklopediya: V 4 tt.* [New philosophical encyclopaedia: In 4 vols.], Mysl', Moscow, Russia.
5. Ivin, A.A. (2004), *Filosofiya: Enciklopedicheskij slovar'* [Philosophy: the Encyclopaedic dictionary], GARDARIKI, Moscow, Russia.
6. Konstantinova, F.V. (1960-1970), *Filosofskaya Enciklopediya. V 5-h t.* [Philosophical Encyclopaedia. In 5 vol.], Sovetskaya enciklopediya, Moscow, USSR.
7. Marks, K., Engel's, F. (1955), *Absolyutnaya kriticheskaya kritika, ili kriticheskaya kritika v lice g-na Bruno* [Absolute critical criticism, or critical criticism in the person of Mr. Bruno], Vol. 2, Izdatelstvo politicheskoy literaturi, Moscow, USSR.
8. Tarasevich, V.N. (2013), *Ekonomiko-teoreticheskoe znanie: universumnye imperativy, gipotezy, opyty. Monografiya* [Economy-theoretical knowledge: universal imperatives, hypotheses, experiments. Monograph], TEIS, Moscow, Russia.
9. Gricenko, A.A. (2013), *Ierarhiya i seti v institucional'noj arhitektonike ekonomicheskikh sistem: monografiya* [A hierarchy and networks are in institutional architectonics of the economic systems : monograph], NAN Ukrainy, In-t ekon. i prognosirov., Kyiv, Ukraine.
10. Berdyayev, N.A. (1990), *Filosofiya neravenstva* [Philosophy of inequality], Moscow, USSR.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ:

Тарасевич Віктор Миколайович, д.е.н., професор, завідувач кафедри політичної економії Національної металургійної академії України
49600, Україна, м. Дніпро, пр. Гагаріна 4, каф. Політичної економії
e-mail: v_tarasevich@list.ru

Леонідов Ігор Леонідович, к.е.н., доцент, доцент кафедри політичної економії Національної металургійної академії України
49600, Україна, м. Дніпро, пр. Гагаріна 4, каф. Політичної економії
e-mail: leonidovil@gmail.com

ДАННЫЕ ПРО АВТОРОВ:

Тарасевич Виктор Николаевич, д.э.н., профессор, заведующий кафедрой политическая экономия Национальной металлургической академии Украины
49600, Украина, г. Днепр, пр. Гагарина 4, каф. Политической экономии
e-mail: v_tarasevich@list.ru

Леонидов Игорь Леонидович, к.э.н., доцент, доцент кафедры политическая экономия Национальной металлургической академии Украины
49600, Украина, г. Днепр, пр. Гагарина 4, каф. Политической экономии
e-mail: leonidovil@gmail.com

DATA ABOUT AUTHORS:

Tarasevich Victor Nikolaevich, D.S., a professor, head of department of political economy of the National metallurgical academy of Ukraine
49600, Ukraine, Dnepr, av. Gagarin 4, department of Political economy
e-mail: v_tarasevich@list.ru

Leonidov Igor Leonidovich, Ph.D., an associate professor, an associate professor of department of political economy of the National metallurgical academy of Ukraine
49600, Ukraine, Dnepr, av. Gagarin 4, department of Political economy
e-mail: leonidovil@gmail.com

УДК 332.025:332.05

СТРАТЕГІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ ДИСПРОПОРЦІЙ ТА МЕТОДИКА ОЦІНКА ЙОГО ЕФЕКТИВНОСТІ

Шевченко О.В.

Предметом дослідження є інструменти оцінки ефективності заходів державної регіональної політики у системі регулювання нерівномірності регіонального розвитку. Метою дослідження є напрацювання методика оцінки ефективності заходів державної регіональної політики у системі регулювання регіональної нерівномірності. Завданнями дослідження є аналіз нормативно-правового забезпечення системи регулювання регіонального розвитку у контексті виявлення його спроможності регулювати саме регіональну нерівномірність; означення якісних характеристики регулювання диспропорційності за кожним нормативно-правовим актом – попереднє регулювання чи коригування; виявлення об'єктів, через які регулюється диспропорційність. Використано методи єдності історичного та логічного, групувань та класифікації, аналізу та синтезу. У роботі сформовано систему регулювання диспропорційності, яка включає таку послідовність дій: аналіз нормативно-правового забезпечення впливу органів державної влади та органів місцевого самоврядування на розміри диспропорцій, формування засобів оцінки ефективності регулювання регіональної диспропорційності, характеристика зміни розмірів диспропорцій під впливом застосовуваних інструментів, проведення оцінки ефективності впливу різних регулятивних інструментів на розміри диспропорцій, опрацювання рекомендацій щодо використання найбільш ефективних регулятивних механізмів та інструментів для впливу на регіональну диспропорційність. Показано, що більш доцільним є вплив на внутрішній потенціал регіонів при регулюванні диспропорцій. Визначено об'єкти, через які можна впливати на диспропорційність: депресивний розвиток регіонів, місцевий бюджет, внутрішній потенціал розвитку регіонів. Результати роботи можуть бути застосовані при розробці інструментів впливу на регіональну нерівномірність та формуванні державної регіональної політики. Система регулювання диспропорційності має базуватися на чіткій методиці з метою отримання максимального ефекту від такого регулювання.

Ключові слова: регіональна нерівномірність, державне регулювання регіонального розвитку, внутрішній потенціал розвитку регіонів.

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЕГИОНАЛЬНЫХ ДИСПРОПОРЦИЙ И МЕТОДИКА ОЦЕНКИ ЕГО ЭФФЕКТИВНОСТИ

Шевченко О.В.

Предметом исследования являются инструменты оценки эффективности мер государственной региональной политики в системе регулирования неравномерности регионального развития. Целью